

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS INFORMATIKAI KAR

INFORMATIKAI INTÉZET

Android oktatóalkalmazás és tananyag Java programnyelvhez
DIPLOMAMUNKA

Készítette: Gáspár Tamás
Programtervező Informatikus MSc hallgató

Témavezető: Dr. Csendes Tibor
egyetemi tanár
Számítógépes Optimalizálás Tanszék

SZEGED, 2021

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	1
2. A diplomamunka célja	2
3. A tananyag struktúrája	3
3.1. XML	3
3.2. Kurzus	4
3.3. Fejezet	5
3.4. Feladat	6
3.5. Vizsga	8
3.6. Részben befejezett kurzusok	9
4. A tananyag tartalma	9
5. A tananyag törzsét alkotó komponensek	10
5.1. Egyszerű szöveg	11
5.2. Bekeretezett szöveg	11
5.3. Magas szintű tartalom	12
5.4. Képek	13
5.5. Kódminták	14
5.6. Interaktív kódminták	16
5.7. Kérdések	19
5.7.1. Feleletválasztós kérdés egy válaszlehetőséggel	19
5.7.2. Feleletválasztós kérdés több válaszlehetőséggel	20
5.7.3. Szöveges kérdés	20
5.7.4. Igaz-hamis kérdés	23
5.7.5. A kérdések kiértékelése	23
6. Az Android alkalmazás felépítése	24
6.1. A tananyag tárolása	24
6.2. Adatbázis	25
6.2.1. Struktúra	26
6.2.2. Megvalósítás: SQLite és Room	27
6.2.3. Room entitások	28
6.2.4. Room adatkezelők	29
6.2.5. Megvalósítás: szerver alkalmazásban	30
6.3. Hirdetések az alkalmazásban	31

7. A ClipSync funkció	32
7.1. ClipSync szerver	33
7.2. Bluetooth mód	34
7.3. Hálózati mód	35
8. A játszótér funkció	35
8.1. Dinamikusan formázott kód	35
8.2. Futtatás	37
9. Tesztelés	38
9.1. Egységtesztek	39
9.2. Instrumentális tesztek	40
9.3. Felhasználói felület tesztek	41
10.Összefoglaló	44

1. Bevezető

Mindig is érdekelt, hogy a programozási ismereteimet hogyan tudom hatékonyan átadni kezdő programozóknak, vagy olyanoknak akiknek egyáltalán nincs e téren tapasztalatuk. Foglalkoztat ezen kívül az androidos okos eszközre történő alkalmazás fejlesztés is, az ilyen eszközök elterjedtsége miatt. Ezt a két érdeklődési körömet szerettem volna összekapcsolni, egy programozást oktató Androidos alkalmazás létrehozásával.

Az alkalmazás ötlete, és első verziói időben messze megelőzik a jelen dolgozatot. Amikor a fejlesztésbe belekezdtem, még igen csekély Android fejlesztéssel kapcsolatos ismerettel rendelkeztem, ez volt az egyik első alkalmazásom. Ennek megfelelő volt az állapota is. Sok helyen félkész, hibákkal teli, nem megfelelően tesztelt program volt, ami csak egy rövid tananyagot tartalmazott. Nem gondoltam, hogy valaha olyan állapotba kerül, hogy megjelenhet, vagy egy diplomamunka tárgya lehet.

Az alkalmazás most már készen áll ezekre, ami egy több éves fejlesztési folyamat eredménye. Feljavítottam és modernizáltam a kódot, teszteseteket készítettem és a tananyagot is jelentősen bővítettem és pontosítottam.

Ha a fejlesztést a dolgozat írásával egy időben kezdtem volna meg, sok mindent máshogy csinálnék. Ma már az Android fejlesztés nyelve a *Kotlin*, nem pedig a *Java*. A felhasználói felületet írásának modern módszere a *Compose*, ami felváltotta a régi, *XML* segítségével definiált elrendezéseket. Újabb alkalmazásaimban már ezeket használom, de a dolgozat tárgyát képező applikációt még a hagyományos eszközök segítségével készítettem.

Az alkalmazás és a tananyag eredetileg angol nyelven készült. A téma-vezetőm tanácsára magyar fordítást készítettem és most az alkalmazás és a teljes tananyag két nyelven is elérhető. Az androidos világban ezt úgy mondják, hogy lokalizált alkalmazás. A futtató eszköz országától és nyelvétől függ, hogy kinél milyen nyelven fog megnyílni a program.

Az alkalmazást nyilvánosan elérhetővé és ingyenessé tettem. Ehhez az androidos irányelveknek megfelelően a *Google Play Store*-t (*Play* áruházat) használtam. Egy *QR* kód segítségével megnyitható az alkalmazás áruházi adatlapja, ami szintén lokalizált (lásd 1. ábra). A dolgozat olvasói innen letölthetik az applikációt. Továbbá nyilvános a forráskód is, melynek elérhetősége a dolgozat végén lévő 10. fejezetben látható.

²Az alkalmazás linkje: <http://play.google.com/store/apps/details?id=com.gaspar.learnjava>

1. ábra. *QR* kód, amivel elérhető az alkalmazás. Ha a kód nem működne, lásd a lábjegyzetet².

2. A diplomamunka célja

A cél egy olyan Android eszközökön futó alkalmazás, ami segítséget nyújt a *Java* programozási nyelv megtanulásához. Ehhez két fő komponensre van szükség: a konkrét alkalmazásra, mely képes valamilyen standard formában megadott tananyagot megjeleníteni, és magára a tananyagra. Ennek a megjelenítésnek igényesen és érthetően kell kinéznie a képernyőmérettől függetlenül.

A tananyagnak strukturálnak kell lennie, hogy a felhasználó könnyen tudjon navigálni benne. A programozás alapjaitól kell kezdődnie, hogy teljesen kezdők számára is használható lehessen. Fontos, hogy a tananyag csak olyan ismeretekre hivatkozzon, amik már a korábbi fejezetekben be lettek mutatva. Lenniük kell számonkéréseknek is, amelyekkel a felhasználó megbizonyosodhat róla, hogy megértette az anyagot. A tananyagnak elérhetőnek kell lennie magyar és angol nyelven is.

Az alkalmazásnak képesnek kell lennie, hogy a tananyagot, a struktúra megőrzésével megjelenítse. A programozás oktatásánál elengedhetetlenek a kódminták, ezeket formázottan és könnyen olvashatóan kell mutatni (tabulálás, színezés). A felhasználó által kitöltött számonkéréseket ki kell tudni értékelni, a helyes és helytelen válaszokat pedig jelölni. A felhasználói felület nyelvei (lokalizáció) között ott kell lennie a magyarnak és az angolnak is.

A két fő komponens tehát az alkalmazás és a tananyag. Az első verziók mindössze ezekből épültek fel. Ahogy azonban haladtam a fejlesztés folyamatával, világossá vált, hogy további komponensekre is szükség van,

ha az általam tervezett funkciókat meg szeretném valósítani. Ilyen további komponens lesz például egy kis asztali alkalmazás, ami az okos eszköz és a számítógép közti szövegmosztáshoz szükséges, és egy formázó program, ami kódmintákat olvasható formába alakítja. Ezekről a későbbiekben írok.

Az alkalmazásnak rendelkeznie kell teszteléssel, az androidos szokásoknak és szabványoknak megfelelően.

3. A tananyag struktúrája

A tananyagot kurzusokra, fejezetekre, feladatokra és vizsgákra osztottam. A dolgozat következő részében leírom, hogy ezek mit takarnak, hogyan kapcsolódnak egymáshoz és milyen formában kerülnek tárolásra. A tananyag összes elemének van állapota, ami ezek egyik lehet:

- Lezárt: Az ilyen tartalmat a felhasználó nem tudja megnyitni.
- Megnyitott: Ezeket elérhetőek, de még nincsenek teljesítve.
- Teljesített: Már befejezett, továbbra is elérhető tartalmak.
- Félkész: Speciális állapot, ehhez lásd a 3.6. részt.

Egy anyagrész állapota először lezárt, amíg az előtte lévő anyagrészeket nem teljesítjük. Ennek oka, hogy a megnyitni kívánt tartalom támaszkodhat a korábbi anyagokra, ezért azok teljesítése előfeltétel. Miután a korábbi anyagrészek teljesítve lettek, az utánuk következő tartalom is megnyílik. A teljesítés egy, az alkalmazás által kiértékelt vizsgálattal történik.

3.1. XML

Az *XML* (*Extensible Markup Language*) egy jelölőnyelv, ami alkalmas strukturált adattárolásra. Az *XML* fájlok egymásba ágyazott *tag*ekből állnak. Egy példa *XML*-ben megadott adatra, ami egy azonosító és egy név *taget* tartalmaz:

```
<root>
  <id>33</id>
  <name>XML</name>
</root>
```

Az Android fejlesztés egyik alapelve, hogy a forráskódtól, ami az alkalmazás viselkedését írja le, különítsük el a felhasználói felületet definiáló erőforrásokat. A kinézet megadásához sok minden hozzátartozik, például a szövegkonstansok, színek, méretek és képernyő elrendezések. Míg maga a program *Java* nyelven íródik, a felhasználói felületet *XML*-ben definiálhatjuk. Ezért számomra természetes volt, hogy *XML*-ben kódolom el a tananyag erőforrásfájljait, mivel ez mélyen beépült az Android fejlesztésbe, és ehhez a fejlesztő környezet is jelentős támogatást nyújt. Az itt következő fejezetekben bemutatom, hogy miként vannak elkódolva a tananyag egyes elemei *XML*-ben.

A továbbiakban az *XML* dokumentumokban azokat a részeket, ahol nem konkrét adatot kell érteni szögletes zárójelek közé fogom írni, ezáltal általánosabban adhatom meg a struktúrákat. Például a fenti *XML* így átírva:

```
<root>
  <id>[Azonosító]</id>
  <name>[Név]</name>
</root>
```

3.2. Kurzus

A kurzus a legnagyobb egység, a *Java* nyelv egy nagy területéhez kapcsolódó ismereteket tartalmazza. Ezek az ismeretek lehetnek egyszerűek (a tananyag elején), vagy magas szintűek, amelyek már a korábbi kurzusokra épülnek. Ennek hangsúlyozására a kurzusok zárva vannak, megnyitni őket csak az előttük levő összes többi kurzus teljesítésével lehet. A teljesítés vizsgával történik (3.5).

Külön kurzusba vettem például az adatszerkezeteket, vagy a generikus programozást. Természetesen ezek a területek önmagukban is rengeteg ismeretet tartalmaznak, ezért további felosztásra van szükség. Ennek megoldására bevezettem a fejezeteket (3.3).

Minden kurzus tartalmaz egy nevet és egy egyedi azonosítószámot, még hozzá úgy, hogy ezek a számok növekvő sorrendbe állítva meghatározzák a kurzusok sorrendjét. Ezen kívül minden kurzus tartalmazza, hogy mely fejezetek (3.3), feladatok (3.4) és vizsga (3.5) tartozik hozzájuk.

A fentiek alapján egy kurzust leíró *XML* fájl a következőképpen néz ki:

```

<resources>
  <coursedata>
    <id>[Kurzus azonosító]</id>
    <name>[Kurzusnév]</name>
    <finished>[Befejezettség jelölő]</finished>
  </coursedata>

  <chapter>[Fejezet azonosító]</chapter>
  ...
  <chapter>[Fejezet azonosító]</chapter>

  <task>[Feladat azonosító]</task>
  ...
  <task>[Feladat azonosító]</task>

  <exam>[Vizsga azonosító]</exam>
</resources>

```

Arról, hogy mit takar a befejezettség jelölő és a *< finished >* tag, a 3.6. alfejezetben írok.

3.3. Fejezet

A kurzus nem osztatlan egység, hanem fejezetekből épül fel. Ezek további kisebb, összefüggő részekre bontják a kurzus tartalmát, hogy az átláthatóbb és könnyebben elsajátítható legyen. A fejezetek sorrendje lényeges, mert közöttük is van egymásra épülés. A kurzushoz tartozó vizsga (3.5) minden fejezetből tartalmazhat kérdéseket, ezért csak akkor nyílik meg, ha a felhasználó a kurzus összes fejezetét elolvasta. Például az *Adatszerkezetek* kurzus fejezetei a következők:

1. Tömbök.
2. A tömbök hátrányai.
3. Listák.
4. Verem és sor.

5. Szótár.

6. Hasznos osztályok adatszerkezetek kezelésére.

A listából látszik, hogy vannak átkötő fejezetek is, melyek elmagyarázzák, hogy miért fontosak a korábbi, vagy későbbi fejezetek ismeretei. Például a *Tömbök* fejezet után a felhasználóban felmerülhet, hogy miért kell további adatszerkezetekkel foglalkozni. Ezért közbeiktattam egy plusz fejezetet, ami részletesen megmagyarázza, hogy milyen hátrányai vannak a tömböknek és hogy mely esetekben érdemes más adatstruktúrát választani.

A fejezetek is rendelkeznek azonosítóval és névvel. Ezen kívül tartalmazzák a fejezet törzsét, ami majd konkrétan megjelenik a felhasználónak, amikor megnyitja az adott fejezetet (természetesen formázott, könnyen olvasható módon).

```
<resources>
  <chapterdata>
    <id>[ Fejezet azonosító ]</id>
    <name>[ Fejezetnév ]</name>
  </chapterdata>

  [ Fejezet törzse ]

</resources>
```

Arról, hogy mi tartozhat a törzsbe, és ezek hogyan vannak elkódolva, a 5. részben írok részletesen.

3.4. Feladat

A feladat egy önálló programozási munkát takar, ami mindig egy kurzushoz kapcsolódik. Ahhoz, hogy a felhasználó meg tudja oldani, szüksége lesz az adott kurzus és az azt megelőző kurzusok ismereteire is.

Egy kurzushoz több feladat is tartozhat, de mindegyikhez adott legalább egy. Továbbra is maradva az *Adatszerkezetek* kurzusnál, ehhez például két feladatot mellékeltem:

- Tömb alapú lista implementálása.

- Láncolt lista implementálása.

Megjegyzem, hogy ezen feladatok megoldásának nem kell olyan hatékonynak vagy általánosnak lennie, mint egy valódi implementáció, a cél csak a két lista alapelveinek megértése. Mivel a *Generikus programozás* kurzus az adatszerkezetek után következik, ezért itt természetesen nem elvárás generikus listák programozása.

Egy-egy feladatnak sokféle helyes implementációja van. Lehetetlen ellenőrizni, hogy a felhasználó megoldása megfelelő-e. Ennek ellenére szerettem volna biztosítani, hogy ha a felhasználó elakad, vagy csak összevetné a megoldását egy másikkal, akkor erre lehetősége legyen. Minden feladat mellé referencia implementációt készítettem, ami az adott feladat alatt megtekinthető.

A feladatok megoldása opcionális, a fejezetekkel ellentétben nem szükségesek a vizsga (3.5) megnyitásához és a kurzusok teljesítéséhez. *XML* elkódolásuk így néz ki:

```
<resources>
  <taskdata>
    <id>[Feladat azonosító]</id>
    <name>[Feladatnév]</name>
  </taskdata>

  [Feladat törzs]

  <solution>

    [Referencia implementáció törzs]

  </solution>
</resources>
```

Arról, hogy mi tartozhat a törzsbe a 5. részben írok részletesen. Ez egyébként pontosan megegyezik azzal, ami egy fejezet törzsében szerepelhet.

3.5. Vizsga

A vizsgák a tananyag valódi számonkérései, itt ugyanis a feladatokkal ellentétben lehetséges a megoldások pontos ellenőrzése. Minden kurzushoz egy vizsga tartozik, amelyben benne lehet bármi az adott kurzus fejezeteiből.

Azért, hogy az alkalmazás a válaszokat ellenőrizni tudja, megkötéseket kell tenni a kérdések típusára. Nem lehet például esszékérdés. Ezt figyelembe véve a következő kérdéstípusokat implementáltam³:

- Feleletválasztós kérdés, egy választási lehetőséggel (*single choice*).
- Feleletválasztós kérdés, több választási lehetőséggel (*multi choice*).
- Szöveges kérdés, ahol a válasz egy szó vagy rövid kifejezés lehet.
- Igaz-hamis kérdés.

A vizsgákhoz kérdéshalmaz tartozik, melyből az alkalmazás véletlenszerűen választ annyi, amennyi kérdésből az adott vizsga áll (jellemzően 25-30 darabot). Időlimit is van, ami alatt a felhasználónak be kell fejeznie a kitöltést. Az idő lejártá esetén a kitöltés akkori állapota kerül kiértékelésre.

Sikeres vizsga esetén a következő kurzus megnyílik. Amennyiben a vizsga nem sikeres, akkor néhány óráig nem lesz újra kitölthető. Ezt a korlátozást azért vezettem be, hogy ne lehessen a vizsgákat "*brute-force*" módon teljesíteni. Ha a felhasználó már korábban sikeresen elvégezte a vizsgát, akkor azt korlátozás nélkül bármikor újra elindíthatja. A vizsgán elért legmagasabb pontszám eltárolásra kerül.

A vizsgákat definiáló *XML* fájlok a következőképpen néznek ki:

```
<resources>
  <examdata>
    <id>[ Vizsga azonosító]</id>
    <questionAmount>[Kérdések mennyisége]</questionAmount>
    <timeLimit>[Időkorlát, percben]</timeLimit>
    <finished>[Befejezettség jelölő]</finished>
  </examdata>

  [ Vizsgakérdések ]
```

³Részletesen az egyes kérdésekről a 5.7. fejezetben írok.

`</resources>`

Arról, hogy mit takar a befejezettség jelölő és a `<finished>` tag, a 3.6. alfejezetben írok. A kérdéstípusok részletes definiálása a 5.7. részben történik.

3.6. Részben befejezett kurzusok

Az alkalmazás természetesen bővíthető új kurzusokkal. Azonban egy kurzus elkészítése hosszú időt vehet igénybe, mivel ebbe beletartozik a tananyag megírásán kívül a feladatok és vizsgakérdések összeállítása is. Ezért az alkalmazás támogatja a részben befejezett kurzusokat és vizsgákat. Ezek segítségével az alkalmazás lényegében fejezetenként bővíthető.

Azt, hogy egy kurzus be van-e fejezve, az adott kurzus *XML* dokumentumában lévő `<finished>` tag mondja meg. Ha ennek értéke hamis, akkor a felhasználó jelzést kap arról, hogy a kurzus még bővítés alatt áll. Az *XML*-ben definiált vizsgák szintén tartalmazzák `<finished>` taget. Amennyiben ez hamis, akkor a vizsga nem lesz elinítható, még akkor sem ha a felhasználó teljesítette a kurzus összes fejezetét. Az indulás helyett értesítés jelenik meg, ami tájékoztat arról, hogy a vizsga csak egy későbbi frissítés után nyílik meg.

A fejezetek és feladatok nem támogatják ezt a funkciót, mivel ezek sokkal rövidebb terjedelműek.

4. A tananyag tartalma

A tananyag jelenleg 7 kurzusból áll, amik további fejezetekre vannak bontva. Ezekről egy összefoglalót mutat az 1. táblázat.

Ahogy azt már írtam, a tananyag bármikor bővíthető, a meglévő kurzusokhoz új fejezetek adhatók hozzá, vagy akár teljesen új kurzusok is létrehozhatók. Vannak elképzeléseim olyan új kurzusokról, amiket esetleg majd a jövőben adok hozzá az alkalmazáshoz:

- Grafikus felhasználói felület készítése *Java*-ban.
- Hálózati alkalmazások létrehozása.
- A legmodernebb *Java* újításai (13-as verziótól egészen 16-ig).

Kurzusnév	Fejezetek	Feladatok	Vizsgakérdések*	Kódminták
Alapok	7	1	95	43
Primitívek, vezérlés, I/O	6	2	77	68
Osztályok	6	2	79	72
Adatszerkezetek	5	2	52	31
Generikus programozás	4	2	37	43
Java 8 újdonságok	5	2	69	49
Párhuzamos programozás	5	3	57	47
Összesen	38	14	466	353

* A megnyitott vizsgákban ezeknek csak egy része jelenik meg egyszerre.

1. táblázat. Kurzusok és főbb mutatóik.

Egy új kurzus elkészítése azonban komoly feladat, mert a törzsanyagon kívül szükséges még a kódminták, a vizsgakérdések, a feladatok és végül a teljes angol fordítás megírása.

5. A tananyag törzsét alkotó komponensek

Már leírtam a tananyag struktúráját és azt, hogy ez hogyan van *XML*-ben el kódolva. Most bemutatom, hogy miként vannak definiálva azok a komponensek, amelyeket a felhasználó a fejezetek, feladatok és vizsgák megnyitásakor lát és amelyek a tananyag törzsét alkotják.

Az ehhez használt egyik legfontosabb komponens a *TextView* osztály, amit Android alatt szöveges tartalom megjelenítésére lehet használni. A formázott szöveg megjelenítése is támogatott, ahol a formázási szabályokat *HTML* nyelven adhatjuk meg. Ugyan a *HTML*-nek csak egy kis része használható, de ennek az alkalmazásnak ez elég, mivel a szövegstílus (dőlt, félkövér) és a betűszín változtatható.

Például a következő módon lehet megjeleníteni egy szöveget, amelyben egy félkövér szó van:

```
String rawText = "Ez egy <b>félkövér</b> szó.";
Spanned formattedText = Html.fromHtml(rawText);
textView.setText(formattedText);
```

Ezt a funkcionalitást az alkalmazás erősen kihasználja, nem csak egy-egy

szó kiemelésére vagy linkek beillesztésére, hanem a kódminták megformázására is (5.5).

Nehézséget okoz viszont, hogy a szövegek *XML*-ben vannak megadva, mivel mind az *XML*, mind a *HTML* a `<` és `>` karaktereket használja. Azért, hogy ne legyenek ütközések, és az *XML* ne próbálja meg értelmezni a *HTML* tageket, a szöveget úgynevezett karakter-adat (*CDATA*) blokkba kell helyezni:

```
<text>
<![CDATA[
    Ez egy <b>félkövér</b> szó.
]]>
</text>
```

5.1. Egyszerű szöveg

A legegyszerűbb megjeleníthető komponens az egyszerű szöveg. Ilyet úgy helyezhetünk el egy fejezetben, vagy feladatban, hogy `< text >` tagek közé rakjuk a formázott szöveget, használva az előző részben említett *CDATA* blokkot. A megadott szöveg formázottan fog megjelenni az alkalmazásban.

Lehetőség van címsor beszúrására. Ez a fejezetek vagy feladatok további kisebb, összefüggő részekre való felbontását teszi lehetővé. Címsort a `< title >` taggel szúrhatunk be, tartalmát pedig egy attribútummal lehet szabályozni:

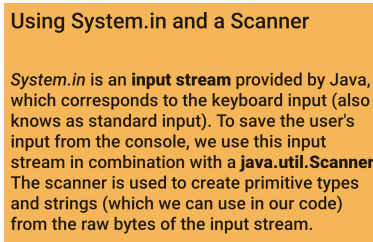
```
<title text="Második paragrafus"/>
```

Egy példáért lásd az 2. ábrát.

Már ezzel a két komponenssel meg lehet jeleníteni a tananyag nagy részét, de azért hogy a fejezetek kevésbé legyenek monotonok, további komponenseket is implementáltam, melyek "megtörik" a szöveget.

5.2. Bekeretezett szöveg

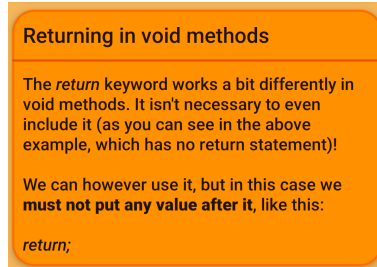
Ez a komponens lényegében egy szövegdoboz, ami eltérő háttérszínnel és saját címmel rendelkezik, ezáltal jobban felhívja magára a felhasználó figyelmét. Definiálása a `< boxed >` taggel történik:

2. ábra. Részlet az *Input beolvasása* fejezetből (angol változat): címsor és szöveg.

```
<boxed title="[Szövegdozoz címe]">
<![CDATA[
    [Formázott szöveg]
]]>
</boxed>
```

Például a *Metódusok* fejezetben ilyen szövegdozozba raktam a visszatérési érték nélküli metódusokkal kapcsolatos részt. Ezt lásd a 3. ábrán.

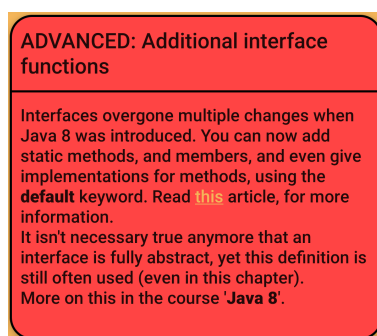
3. ábra. Részlet a *Metódusok* fejezetből (angol változat): bekeretezett szöveg.

5.3. Magas szintű tartalom

Ez a komponens hasonló a bekeretezett szöveghez, viszont speciálisan a nehezebb anyagrészek, kiegészítő információk megjelenítésére terveztem. Az *< advanced >* taggel adható meg. Élénkpiros színnel fog megjelenni, és a felhasználó tudomására hozza, hogy az adott tartalom nehezebb, vagy csak egy későbbi kurzusban kerül részletes bemutatásra.

```
<advanced title=" [Cím] ">
<![CDATA[
    [Formázott szöveg]
]]>
</advanced>
```

Ilyen jelzővel láttam el például a *Absztrakt osztályok és interfészek* fejezetben azt a részt, ahol a megemlítem, hogy milyen változásokon mentek keresztül az interfészek a *Java 8* megjelenésével (4. ábra). Ez részletesebben egy későbbi kurzusban, a *Java 8* nevűben van leírva.

4. ábra. Részlet a *Interfészek* fejezetből (angol változat): magas szintű tartalom.

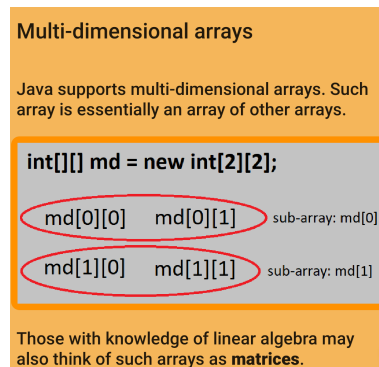
Ebben a komponensben még egy link is található, ami a megfelelő oldalra viszi a felhasználót (a telefon alapértelmezett böngészőjében).

5.4. Képek

Lehetőség van képek beillesztésére a fejezetekbe és feladatokba, az `< image >` tag segítségével. Egy attribútumban kell megadni, hogy melyik kép jelenjen meg. Arról, hogy hol tárolom a tananyagban felhasznált képeket részletesen a 6.1. részben írok. Az *XML* struktúra a következőképpen néz ki:

```
<image name=" [Kép neve] "/>
```

Például *Tömbök* fejezetben a több dimenziós tömbök megértését képpel segítettem elő, amint az a 5. ábrán látható.

5. ábra. Részlet a *Tömbök* fejezetből: grafikus tartalom.

5.5. Kódminták

A programozás oktatásánál elengedhetetlen, hogy kódrészletekkel segítsük a megértést. Az alkalmazásban lévő mintáknak egységes formázásúnak kell lenniük. Ezt úgy értem el, hogy előre definiáltam a színeket, amelyekkel a kód részeit kijelöltem. A következők kaptak saját kijelölőszínt:

- A *Java* nyelv kulcsszavai.
- A *Java* nyelv primitívei. Ide soroltam a *void*-ot is, habár az valójában csak kulcsszó.
- Szöveg és karakter konstansok.
- Numerikus konstansok.
- Osztálynevek.
- Metódusok és adattagok nevei.
- Annotációk.
- Kommentek.

A megjelenő kódmintáknak ugyanolyan sortörésekkel és tabulálással kell megjeleníteni az alkalmazásban, mint ahogy megírásra kerültek. Ezért a minták szövegébe a sorok végére `< br >` sortörő taget kell elhelyezni, és a tabulálást pedig a ` ` szimbólummal kell jelölni. A korábban bemutatott komponenseknél ez nem volt lényeges, ezeket az Android rendszer úgy tördelheti,

ahogy a képernyő méretei megkövetelik, azonban a kódmintáknál fontos a helyes tördelés.

További formázást igényelt, hogy a *HTML* nyelv esetén a `<` szimbólumot speciálisan kell jelölni, hogy az értelmező ne vegye egy új tag kezdetének. A megoldás az `<` karaktersorozattal történő helyettesítés. Ezért az olyan kódminták, melyek például összehasonlítást tartalmaznak mind külön formázást igényelnek.

Látható, hogy rengeteg formázási szabályt vezettem be. Ha ehhez hozzávesszük a kódminták nagy számát, akkor látszik, hogy a manuális formázás nem célszerű. Ezért erre célra egy külön formázó programot készítettem, ami egy megadott mappában lévő *Java* kódot átalakít olyan *HTML* kóddá, ami a fent említett összes szabálynak eleget tesz. Ez a program reguláris kifejezések alapján azonosítja a listában látható elemeket és elhelyezi körülöttük a színezést és a tördelést biztosító tageket. A formázó segédprogram teljes forráskódja elérhető a *GitHub*-on:

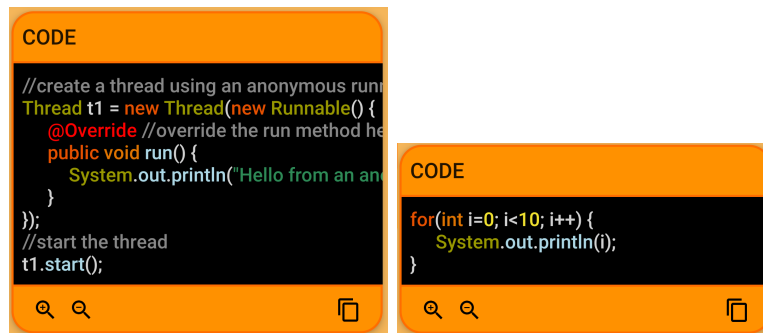
<https://github.com/Gtomika/learn-java-code-formatter>

A fejezetekben és feladatokban kódmintát a `< code >` tag segítségével definiálok. A tag belsejébe kell helyezni, azt a formázott kódot, amit az előző részben említett segédprogram ad eredményül.

```
<code>
<![CDATA[
    [Formázott kód]
]]>
</code>
```

A megjelenítésnél nehézséget okoz, hogy a kódmintákban kosszú sorok lehetnek, amelyek nem minden eszköz képernyőjén férnek el egy sorban, viszont a mintákat a rendszer nem tördelheti szabadon. Ezért az alkalmazás kódmintái vízszintesen görgethetőek, ha vannak bennül olyan sorok, amelyek nem férnek el a képernyőn.

Megjelenített kódmintákért lásd a 6. ábrát. A képek bal alsó sarkában lévő ikonokkal a kódminták betűmérete állítható. A jobb alsó sarokban lévő gomb aktiválja a *ClipSync* funkciót, melyről részletesebben a 7. részben írok.

6. ábra. Kódminták az alkalmazásból (angol változat).

5.6. Interaktív kódminták

Azért, hogy a tananyagot interaktívabbá tegyem, implementáltam a kódmintáknak olyan változatát is, ahol egyes szavak, vagy kifejezések hiányosak, kitöltésüket a felhasználó egy feladatkiírás alapján elvégezheti. Ez a komponens is *XML*-ben van definiálva, és formázott kódot vár. A formázás folyamatáról a 5.5. részben írtam.

Az interaktív kódmintának meg kell adni, hogy hol legyenek benne módosítható részek, mezők, melyek tartalmát a felhasználó átírhatja. Ezek megadásához a formázott kódba három alulvonás jelet kell beszúrni. Ahol a beolvasás során ezt a karaktersorozatot találja az alkalmazás, oda egy módosítható rész fog kerülni. Például így lehet megjeleníteni egy változódeklarálást, ahol a változó értéke módosítható lesz:

```
int x = ____ ;
```

Az olvashatóság miatt itt nem tüntettem fel a formázást, egy valódi minta esetén *HTML* tagek is szerepelnek a formázott kódban.

A mezők azonosítása indexelés alapján történik. Mindegyik mezőhöz meg kell adni, hogy oda milyen megoldásokat vár az alkalmazás. Szintén megadható alapértelmezett tartalom, ilyenkor az adott mező nem üresen, hanem a megadott tartalommal jelenik meg. Ez felhasználható például olyan interaktív minta megadására, ahol a feladat a kódrészlet kijavítása, nem pedig egyszerűen a kitöltése.

Az interaktív kódmintákat a következő *XML* struktúrával lehet megadni:

```

<interactive instruction=[Kitöltési instrukció]>
    <data>
        [Formázott kód, mezőket jelölő karakterekkel]
    </data>
    <answer place=[Index]>[Válasz]</answer>
    ...
    <answer place=[Index]>[Válasz]</answer>
</interactive>

```

Egy indexhez több *< answer >* tag is tartozhat, ilyenkor az adott mezőnek több megoldása is van. Az opcionális alapértelmezett tartalmakat *< default >* tagek közt kell megadni:

```

<default place=[Index]>[Alapértelmezett érték]</default>

```

Amikor a fent megadott módon elkezdtem az interaktív minták megírását, hamar rájöttem, hogy ez az eszköztár sokszor még a legegyszerűbb feladatok megadásához is kevés. Vegyük a következő példát:

Az utasítás az, hogy egészítsük ki a kapott kódmintát, még hozzá úgy, hogy a változó végső értéke legyen 8!

```

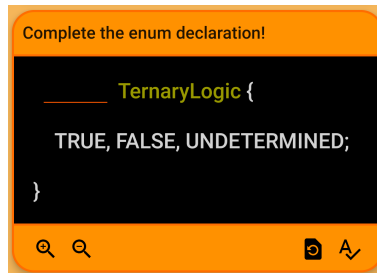
int num = ____ ;
num = num ____ 5;

```

Látható, hogy több megoldás is van:

- Az első mezőbe 3, a másodikba $+$ beírásával az eredmény 8 lesz.
- A 13 és a $-$ jel kombinációja is helyes.
- Nyolcat kapunk továbbá a 40 és a $/$ megadásával is.

A probléma azonban nem oldható meg annyival, hogy lehetséges megoldásként az első mezőhöz felvesszük a 3, 13 és 40 értékeket, a másodikhoz pedig a $+$, $-$ és $/$ szimbólumokat. Ebben az esetben ugyanis ezek helytelen kombinációját is elfogadná az alkalmazás, pedig csak a listában megadott kombinációk helyesek.

7. ábra. Interaktív kódminta az alkalmazásból (angol változat).

8. ábra. A 7. ábrán látható interaktív kódminta, javítva (angol változat).

Ezt a nehézséget úgy hidaltam át, hogy csoportosíthatóvá tettem a válaszokat. Egy csoportba tartozó válaszok csak együtt lesznek elfogadva. Az előző példa válaszait így a következőképpen lehet elkódolni:

```
<answer place="0" group="add">3</answer>
<answer place="1" group="add">+</answer>
<answer place="0" group="subtract">13</answer>
<answer place="1" group="subtract">-</answer>
<answer place="0" group="div">40</answer>
<answer place="1" group="div">/</answer>
```

Példák alap és javított állapotban lévő kódmintákról a 7. és a 8. ábrákon láthatóak.

A bal alsó sarokban lévő ikonok az 5.5. fejezetből már ismert betűméret állítók, a jobb alsó sarokban lévő gombokkal pedig a felhasználó elkérheti a megoldást, vagy alaphelyzetbe állíthatja a komponenst. A helyes és helytelen megoldások kijelölésre kerülnek. A helytelen megoldásnál megfigyelhető kérdőjel ikon segítségével el lehet kérni az adott mező helyes megoldását, arra az esetre, ha a felhasználó elakadna.

5.7. Kérdések

A kérdések hasonló elven működnek, mint a fejezetekben megjelenő komponensek, azonban csak a vizsgákban fordulnak elő. Szintén *XML*-ben vannak definiálva.

Míg a fejezeteket és feladatokat megadó *XML* fájlokban minden komponens felhasználásra kerül, még hozzá a megadott sorrendben, addig a vizsgákat definiáló fájlokban a kérdések sorrendje nem számít, és az sem biztos, hogy mind meg is fog jelenni. Ennek oka a változatosság. Ha egy vizsga megnyitásakor mindig ugyanazok a kérdések, ugyanabban a sorrendben jelennének meg, az kiszámítható lenne.

Ennek elkerülésére az alkalmazás a vizsga megnyitásakor az *XML* értelmezése után egy véletlenszerű, előre megadott méretű listát állít össze a kérdésekből. Az egy vizsgához tartozó kérdés mennyiség szintén a vizsgát leíró *XML*-ben van megadva, ez jellemzően 20-25 kérdés.

Ahogy a fejezetekben megjelenő komponenseknek, úgy a kérdéseknek is több típusa van. Ennek oka egyrészt a monotonitás megtörése, másrészt a különböző kérdéstípusok lehetőséget adnak a vizsga készítőjének, hogy sokféleképpen tudjon rákérdezni az adott anyagrészre. Például, ha csak feleletválasztós kérdés lenne, akkor nem lehetne írásos választ bekérni.

Minden kérdéstípusnak automatikusan javíthatónak kell lennie, hogy az alkalmazás ki tudja értékelni az elkészült vizsgát. Ez kizárja az olyan kérdéseket, amik hosszú szöveges választ várnak (esszé).

Minden kérdéstípusban közös, hogy tartalmazza a kérdés szövegét, a lehetséges és a helyes megoldásokat. Az azonban, hogy ezek minként vannak elkódolva, már az egyes fajtáktól függ. Most bemutatom a támogatott kérdéstípusokat.

5.7.1. Feleletválasztós kérdés egy válaszlehetőséggel

Ez a kérdéstípus tetszőleges számú lehetséges választ tud megjeleníteni, amelyek közül a felhasználó egyet jelölhet meg helyesként. Alap állapotában egyik válasz sincs megjelölve. A következőképpen van *XML*-ben definiálva:

```
<question type="single_choice">  
  <text>[A kérdés szövege]</text>  
  <answer>[Lehetséges válasz]</answer>  
  ...
```

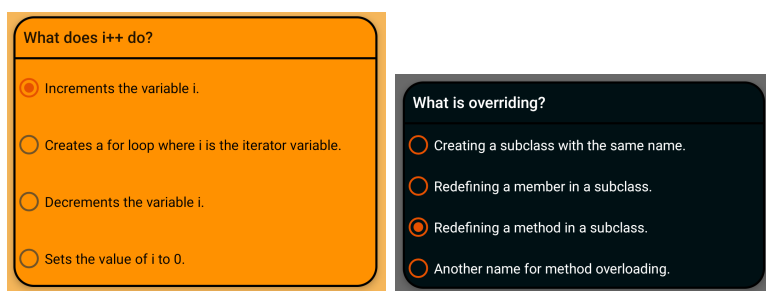
```

<answer>[ Lehetséges válasz ]</answer>
<correct>[ Helyes válasz száma]</correct>
</question>

```

Minden `< answer >` tag elkódol egy lehetséges megoldást, a `< correct >` tag pedig ezek közül a helyes válasz (0-tól számolt) indexe. Én jellemzően olyan kérdéseket írtam, ahol 3-4 válaszlehetőség van.

Az, hogy miként jelennek meg az alkalmazásban ezek a kérdések, a 9. ábrán látható.

9. ábra. Feleletválasztós kérdések az alkalmazás angol változatából, normál és sötét témában.

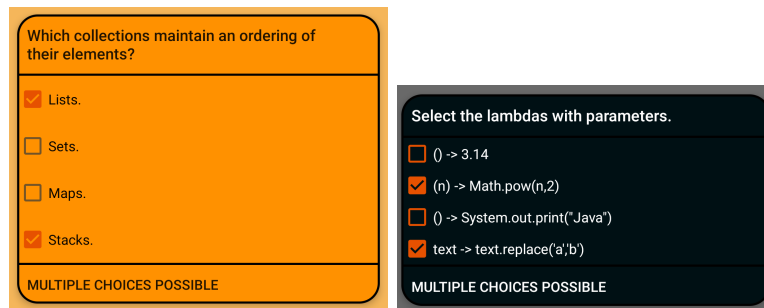
5.7.2. Feleletválasztós kérdés több válaszlehetőséggel

Egy újabb feleletválasztós típus, éppen ezért sokban hasonlít a fent ismertetett egy választási lehetőséggel rendelkező kérdésre. A különbség, hogy ebben az esetben a felhasználó a megjelenített lehetséges válaszok közül bármennyit megjelölhet helyesként.

Az elkódolás ennek megfelelően változik. Több `< correct >` tag is megjelenhet, de egyébként pontosan ugyan olyan, mint az egy választási lehetőséggel rendelkező kérdések esetén. Megjelenített kérdések több válaszlehetőséggel a 10. ábrán láthatóak.

5.7.3. Szöveges kérdés

A legösszetettebb kérdéstípus, ami szöveges választ vár a felhasználótól. *XML* elkódolása (egyszerű esetben) a következő:

10. ábra. Több válaszlehetőséges kérdések az alkalmazás angol változatából, normál és sötét témában.

```
<question type="text">
  <text>[A kérdés szövege]</text>
  <correct>[Elfogadott szöveges válasz]</correct>
  ...
  <correct>[Elfogadott szöveges válasz]</correct>
</question>
```

Megfigyelhető, hogy itt nincsen `< answer >` tag, mivel ez a kérdéstípus nem mutat lehetséges válaszokat a felhasználónak. `< correct >` tagból több is támogatott, mindegyik esetén pontos egyezés lesz szükséges a felhasználó válaszával, hogy az el legyen fogadva.

Amikor elkezdtem ténylegesen kérdéseket írni, rájöttem, hogy ez a fajta validáció rugalmatlan, és nagyon hosszú kérdés definíciókat eredményez. Például szeretném megkérdezni a felhasználótól, hogy minek a rövidítése a *JDK*. A válasz persze *Java Development Kit*, de mi történjem, ha a vizsgázó ezt kis betűkkel írja le, vagy esetleg csak az első szó lesz nagybetűs. Szerettem volna ezeket mind elfogadni, mivel teljesen helyes válaszok, ehhez azonban nagyon sokféle helyes megoldást kellett definiálnom, és még így is előfordulhat, hogy a felhasználó által beírt válasz helyes, de éppen nem lesz köztük.

A probléma megoldására hoztam létre a nagybetűt figyelmen kívül hagyó kérdést, amit az `< ignoreCase >` tag elhelyezésével lehet megadni:

```
<question type="text">
  <text>Minek a rövidítése a JDK?</text>
  <correct>Java Development Kit</correct>
  <ignoreCase/>
</question>
```


Ebben az esetben a *Java Development Kit* szöveg el lesz fogadva, akárhogy is változzanak benne a kis-, és nagybetűk.

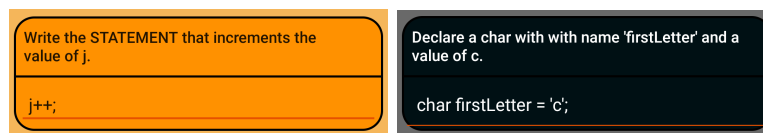
Egy sokkal nehezebb problémával szembesültem, amikor olyan kérdéseket kezdtem írni, amelyek valamilyen kódrészlet megadását kérik. Vegyük azt a példát, ahol adott egy *i* nevű egész értékű változó, és azt kérjük a felhasználótól, hogy írjon utasítást, ami ennek a változónak a 4-es értéket adja. A helyes válasz persze *i = 4;*, de a szóközők gondot jelenthetnek. Korrekt megoldás az is, ha egyáltalán nem írunk szóközt az egyenlőség jel elé, vagy után, de a Java fordító akár azt is elfogadja, ha 20 szóközt írunk elé, vagy mögé.

Logikusnak tűnik egy `< ignoreSpace >` tag bevezetése, ami majd minden szóközt töröl a felhasználó válaszából, és csak utána veti össze a helyes megoldással. A fenti példára ez működne, viszont könnyen találhatunk olyat, ahol ez nem kivitelezhető. Tegyük fel, hogy egy olyan utasításra akarunk rákérdezni, ami deklarál egy *int* típusú *i* változót, és az értékét 0-ra állítja. Ez nyilván *int i = 0;* lesz. Ha azonban erre alkalmaznánk a szóközőket kidobó ellenőrzést, akkor az elfogadná a *inti = 0;* választ is, ami pedig érvénytelen.

Ezt a nehézséget úgy oldottam meg, hogy a megoldásba elhelyezhetőek "fontos" szóközők, amiket az `< ignoreSpace >` tag nem fog figyelmen kívül hagyni. Ha egy fontos szóköz hiányzik akkor a válasz nem lesz elfogadva. Itt látható a példa, ahol a fontos szóközőket jelölő `[s]` karaktersorozatot illesztettem az *int* és az *i* közé:

```
<question type="text">
    <text>...</text>
    <correct>int [s] i = 0;</correct>
    <ignoreSpace />
</question>
```

Megjegyzem, hogy a két módosító tag együtt is használható, de ez jellemzően nem szükséges, mert ha kódrészletre kérdezünk, akkor az abban lévő kulcsszavak esetén csak a kisbetűs írásmód helyes. Megjelenített szöveges kérdések a 11. ábrán láthatóak.

11. ábra. Szöveges kérdések az alkalmazás angol változatából, normál és sötét témában.

5.7.4. Igaz-hamis kérdés

A kérdések írása során rengetegszer előjött az olyan feleletválasztós kérdés, ahol a két lehetséges válasz mindössze az *igaz* és a *hamis* volt. Erre az esetre külön típust készítettem, egyrészt azért, hogy a kérdés definíciója egyszerűsödjön, másrészt pedig, hogy a felhasználó számára is világosan látszódjon, hogy itt igaz-hamis kérdéssről van szó. *XML* elkódolása így néz ki:

```
<question type="true_false">
    <text>[A kérdés szövege]</text>
    <correct>[Itt 'true' vagy 'false' állhat]</correct>
</question>
```

Ez a kérdéstípus a feleletválasztós helyett két gombot jelenít meg, ahogy az a 12. ábrán látható.

12. ábra. Igaz-hamis kérdések az alkalmazás angol változatából, normál és sötét témában.

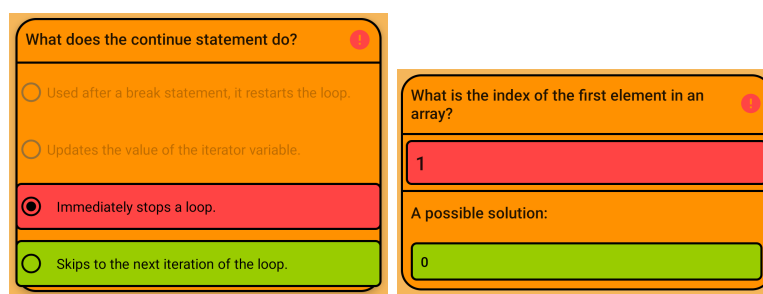
5.7.5. A kérdések kiértékelése

Az alkalmazás kiértékeli a felhasználó által megadott válaszokat, ami alapján pontszámot rendel a vizsgához. A vizsga kiértékelését több minden is okozhatja: a felhasználó megnyomja a befejezés gombot, lejár az idő, megszakad a vizsga.

A pontozásnál nagyon egyszerű szabályt követtem: minden helyes kérdés egy pontot ér, a helytelen nullát, nincsenek részpontok. Az, hogy mi számít helyesnek, a kérdés típusától függ. Egy választási lehetséges illetve igaz-hamis kérdések esetén ez triviális. Több válaszlehetőséges kérdésnél akkor lesz helyes a válasz, ha a felhasználó megjelölt minden jó választ, és nem jelölt meg egy rosszat sem. Szöveges válasz esetén alaphoz pontos egyezésre van szükség, de azok a kérdések, melyek *< ignoreCase >* vagy *< ignoreSpace >* tagekkel vannak jelölve speciális módon értékelődnek ki, ahogy arról a szöveges kérdés fejezetben (5.7.3) írtam.

Minden egyes kérdés megjeleníti a javítás eredményét. A jó válaszokat zöld színnel, a hibásakat pirossal emeltem ki. Azoknál a kérdés típusoknál, ahol látszódnak a lehetséges válaszok, ott ez a javítás egyértelművé teszi a felhasználó számára, hogy hol hibázott, és mi lett volna a helyes megoldás. A szöveges kérdésnél azonban nincsenek megjelenítve lehetséges válaszok, így ha ezt a vizsgázó elrontotta, akkor mutatok egy helyes választ is.

Azt bemutatni, hogy miként néz ki minden kérdéstípus javítás után, helyes és helytelen megoldással túl sok képet eredményezne, de a 13. ábrán látható néhány javított kérdés.

13. ábra. Javított kérdések, ahol a felhasználó hibás választ adott meg.

A vizsga befejeződésekor a kérdések egyéni javítása mellett megjelenik az összpontszám is, ami alapján az alkalmazás eldönti, hogy a vizsga sikeres volt-e, vagy sem. A beállításoknál lehetőség van az vizsgák nehézségének megadására, az itt megadott nehézség dönti el, hogy hány százalék elérésére van szükség a sikeres vizsgához.

6. Az Android alkalmazás felépítése

6.1. A tananyag tárolása

A tananyagot a forráskódtól el kell különíteni, viszont futásidőben elérhetőnek kell lennie, hogy a felhasználó kéréseit ki lehessen szolgálni. Fontos az egységes elkódolás. Például minden kurzust leíró erőforrásfájlnak azonos felépítésűnek kell lennie: meg kell mondaniuk mely fejezetek, feladatok és vizsga tartozik hozzájuk.

Az *Android* alapelve, hogy az erőforrásfájlok legyenek elkülönítve a kódtól, és erre több eszközt is kínál. Az első a *Resource System* (erőforrás rend-

szer). Ebben olyan erőforrásfájlok tárolhatóak, melyekre a legtöbb alkalmazásnak szüksége van:

- Grafikus elemek (*drawable*): lehetnek ikonok, képek, hátterek, stb.
- Szövegek (*string*): a felhasználói felületen megjelenő feliratok.
- Elrendezések (*layout*): a felhasználói felület elrendezését tárolják.
- Még sok további előre definiált kategória: stílusok, színek, stb.

Az erőforrás rendszer nem a legmegfelelőbb mód a tananyag tárolására, mivel az egyetlen gyakori, előre definiált kategóriába sem esik. Ennek ellenére az első verziókban az erőforrás rendszert használtam, mivel egyszerűen nem tudtam arról, hogy van jobb alternatíva.

Biztosított továbbá az *Asset System* (eszköz rendszer), mely annyiban tér el az előbb bemutatott erőforrás rendszertől, hogy itt nincsenek kategóriák, be tud fogadni bármilyen erőforrásfájlt, amelyre egy alkalmazásnak szüksége lehet. Ez tehát alkalmasabb módszer a tananyag tárolására, mint az erőforrás rendszer, és át is tértem ennek a használatára.

Egy további érdekes lehetőség a tananyag tárolására egy szerver alkalmazás használata. A *backend* biztosíthatna egy *API*-t, amellyel az alkalmazás le tudná kérni a tananyag tartalmát. Ennek a módszernek az előnye, hogy így az alkalmazásból nem nyerhetőek ki a tananyagot alkotó *XML* fájlok, mivel azok a szerveren vannak. Továbbá az alkalmazás mérete is csökkenne. Hátrány, hogy az alapvető használat internettől függővé válna, anélkül még egy fejezetet sem lehetne betölteni.

Valós lehetőségként ez a tárolási forma egyáltalán nem merült fel, mivel a tervezés során nem gondolkodtam szerver alkalmazásban.

6.2. Adatbázis

Az alkalmazásnak képesnek kell lennie eltárolnia felhasználó előrehaladását a tananyagban. A következő adatokat kell elmenteni:

- Teljesített vizsgák: Ez az információ a legfontosabb, mivel meghatározza, hogy melyik kurzusok elérhetőek.
- Elolvasott fejezetek: Mivel egy kurzus vizsgája csak akkor nyílik meg, ha a felhasználó minden fejezetet elolvas az adott kurzusból.

- Teljesített feladat: A feladatok teljesítése opcionális, de az alkalmazás ezt is eltárolja.

A 6.1. fejezetben említett *Resource System* és *Asset System* futásidőben csakis fájl olvasást tesznek lehetővé, írást nem. Ezért egy relációs adatbázist használok. *NoSQL* adatbázis is lehetne, arról hogy miért a választott módszer mellett döntöttem, a 6.2.2. fejezetben írok.

Az előrehaladást a programban és az adatbázisban is egységesen jelölöm. Erre egy saját *Java* annotációt használok:

```
@IntDef
public @interface Status {

    int LOCKED = 0;

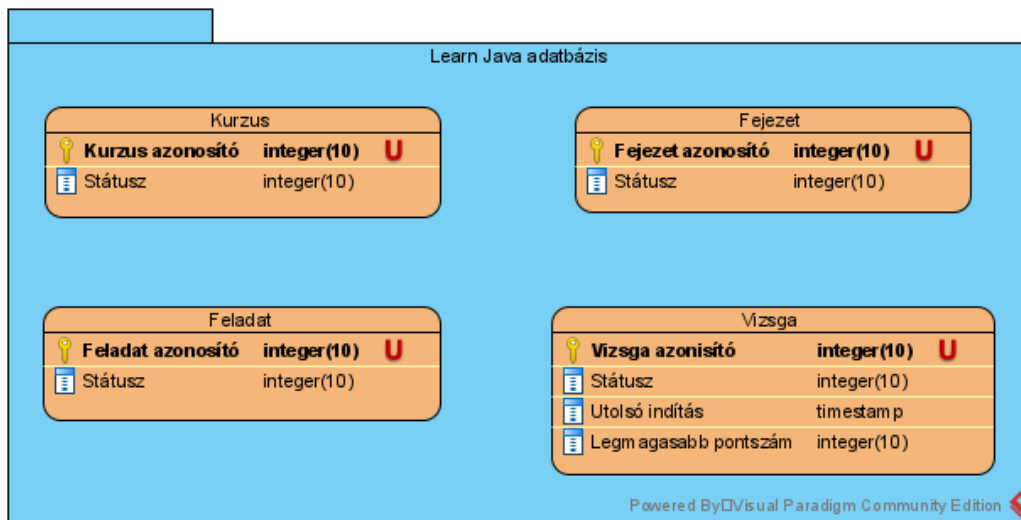
    int UNLOCKED = 1;

    int COMPLETED = 2;
}
```

Az *@IntDef* annotáció listázza, hogy mik lehetnek a lehetséges értékei egy olyan változónak, melyek *@Status* annotációval látunk el. Ez fordítási időben ellenőrzésre kerül. Például ha a felhasználó először teljesít egy vizsgát, akkor annak státusza *UNLOCKED*-ről *COMPLETED*-re for változni az adatbázisban.

6.2.1. Struktúra

Az adatbázis szerkezete egyszerű. A tananyag négy egységéhez (kurzus, fejezet, feladat, vizsga) rendel egy-egy táblát, és ezen táblák rekordjai tárolják az előrehaladást. Így néz ki az egyed-kapcsolat diagram:

Táblák közti kapcsolatra, külső kulcsokra nincs szükség. Az, hogy mely fejezetek és feladatok tartoznak egy-egy kurzushoz nem az adatbázisban van eltárolva, hanem a tananyagot definiáló *XML* dokumentumokban (mivel nem változik dinamikusan).

Az azonosítók megegyeznek az *XML* dokumentumokban használt azonosítókkal. A státusz mezők mindig a fent definiált *@Status* annotáció valamelyik értékét tartalmazzák.

A vizsgák esetén vannak további dinamikusan változó adatok:

- Az utolsó indítás időpontja: Ez szükséges, hogy a 3.5. részben említett indítási korlátot be lehessen tartani.
- Legmagasabb pontszám: Dinamikusan változó, ezért az adatbázisban kell tárolni.

6.2.2. Megvalósítás: SQLite és Room

Az Android rendszer minden alkalmazás számára biztosít egy *SQLite* relációs adatbázist. Számomra egyértelmű volt, hogy ezt fogom használni. Az *SQLite* egy olyan adatbázis kezelő, amely nem kliens-szerver alapú, hanem közvetlenül az őt használó alkalmazásba van beágyazva.

Ennek előnye, hogy nem kell hálózati kapcsolat az adatbázis eléréséhez, és nem kell szervert üzemeltetni. Hátránya viszont, hogy minden adat lokálisan kerül eltárolásra. Ennél az alkalmazásnál ez nem jelent gondot, mivel viszonylag kevés rekord keletkezik (a tananyag minden eleméhez egy).

Az alkalmazás saját adatbázisának közvetlenül is küldhetünk üzenetet, ez azonban több okból sem javasolt:

- Szintaktikus hibák: ha a kiadott *SQL* utasításban szintaktikus hibát vétünk, az a program helytelen működéséhez, összeomlásához vezet. Ez nincs ellenőrizve.
- Érvénytelen utasítások: ha olyan utasítást adunk ki, amelyet az *SQLite* nem tud végrehajtani, akkor is helytelen viselkedés fog történni. Például, ha olyan rekordot szúrunk be, ami sérti az egyediség feltételt.
- Adatbázis frissítés a főszálon: ha a főszálon adunk ki *SQL* utasítást, akkor ez blokkolni fog, és a felhasználói felület nem lesz válaszképes.

Pontos tervezéssel és helyes implementációval ez mind elkerülhető, de javasolt egy olyan keretrendszer használata, mely az adatbázis kezelés veszélyeit elfedi, vagy legalább fordítási időben figyelmeztet a problémákra. Egy ilyen keretrendszer a *Room*, amely az Android fejlesztői könyvtár (*AndroidX*) része. Ez egy *ORM (Object Relational Mapping)* rendszer, ahol *Java* osztályokkal adhatjuk meg az adatbázis szerkezetét.

A *Room* elrejtí a programozó elől az *SQLite* adatbázist, helyette két komponenst biztosít, melyekkel a struktúrája és tartalma módosítható. Ezen kívül meg fogja tiltani, hogy a főszálról adatbázis műveletet végezzünk (ilyen esetben kivétel dobódik, így kényszerítve a programozót háttérszálak használatára).

6.2.3. Room entitások

Az entitások olyan *@Entity* annotációval jelölt *Java* osztályok, melyek megadják az adatbázis tábláinak struktúráját. Például a fejezet táblát a következőképpen definiáltam:

```
@Entity(tableName = "chapter_status")
public class ChapterStatus {

    @PrimaryKey //kulcs jelző
    @ColumnInfo(name = "chapter_id")
    private int chapterId;
```

```

@ColumnInfo(name = "status")
@Status //saját státusz annotáció
private int status;

//konstruktor...
}

```

Látható, hogy annotációk segítségével adhatjuk meg, hogy milyen mezői legyenek az adott táblának. Az alkalmazás indításakor ez a tábla létre fog jönni az adatbázisban, anélkül, hogy egyetlen *SQL* utasítást is írunk kellene. Azokat a *Room* fogja összeállítani, az általunk megadott adatok alapján, és garantáltan helyesek lesznek.

A későbbiekben ezt az osztályt példányosíthatjuk, ezek az objektumok rekordokat fognak reprezentálni, amikkel beszúrásokat, frissítéseket és törléseket végezhetünk az adott táblában.

6.2.4. Room adatkezelők

Az adatkezelő objektumok olyan *@Dao* annotációval jelölt Java interfészek, amikkel az előző részben definiált táblák tartalmát módosíthatjuk. Például a fejezet táblához a következő módosító interfészt készítettem:

```

@Dao
public interface ChapterDao {

    @Insert //a beszűrő SQL utasítás automatikusan generálódik
    void addChapterStatus(ChapterStatus chapterStatus);

    @Update //a frissítő SQL utasítás automatikusan generálódik
    void updateChapterStatus(ChapterStatus chapterStatus);

    @Query("SELECT * FROM chapter_status WHERE chapter_id == :id")
    ChapterStatus queryChapterStatus(int id);
}

```

Bizonyos egyszerű műveletekre vannak előre adott annotációk, melyek automatikusan fogják generálni a megfelelő *SQL* utasítást (beszúrás, frissítés, törlés). Ezek azonban nem elegendőek, ezért a *@Query* annotációval saját utasítást írhatunk. Ennek a tartalma és szintaxisa fordítási időben ellenőrizve lesz. Megfigyelhető, hogy még arra is lehetőség van, hogy a kapott

paraméterek értékét behelyettesítsük az *SQL* utasításba. A fenti kódban is látható egy saját utasítás, ami képes az adatbázisból egy fejezetet az azonosítója alapján lekérni.

Ezután az adatbázist ezzel az interfésszel módosíthatjuk, anélkül, hogy a kód más részeibe *SQL* utasítást kellene írni. Ez növeli a karbantarthatóságot és csökkenti az *SQL* írásakor gyakran előforduló hibákat (elírt tábla-, vagy oszlopnév). A következő kódminta például hozzáad egy új fejezetet az adatbázishoz, ami elérhető lesz (*UNLOCKED* státusz):

```
//egy új szálon
new Thread(() -> {
    ChapterDao dao = ... ;
    ChapterStatus cs = new ChapterStatus(id, Status.UNLOCKED);
    //beszúrás
    dao.addChapterStatus(cs);
}).start();
```

Itt nagyon fontos, hogy az adatbázis művelet új szálon fut és nem az alkalmazás főszálán. A főszálán futtatott hosszú művelet megakasztaná a program felhasználói felületét is, amitől az úgy tűnik, mintha "lefagyott" volna. Az Android újabb verziói esetén már maga a rendszer is tiltja, hogy ilyen műveleteket a főszálán végezzünk, ezzel kényszerítve a programozókat reszponzív alkalmazások írására. Ez a korlátozás más típusú műveletekre is érvényben van, például hálózati operációt sem lehet főszálán végezni.

Megjegyzem, hogy a fenti kódmintában az olvashatóság érdekében a háttérszálon történő futtatás egyszerű formában látható (*Thread* osztály). Az alkalmazás kódjában ez összetettebb és hatékonyabb módon van megvalósítva.

6.2.5. Megvalósítás: szerver alkalmazásban

Ahogy a tananyag tárolásával (6.1) kapcsolatban is felmerült a szerver használata, úgy itt is megjelenik, mint lehetőség. Az adatbázist kezelhetné a szerver, melyet az alkalmazás *REST API* segítségével ér el. Ennek előnye, hogy az adatbázis biztonságosabbá válna. Míg az *Android*-os eszközön lévő adatbázist a felhasználó el tudja érni és módosíthatja, addig a szerverhez nincs hozzáférése. Ez az előny azonban nem olyan jelentős, mivel ez az alkalmazás nem biztonság kritikus.

Hátrány, hogy a tananyagban történő előrehaladás mentése így internet kapcsolatot igényelne. Az adatbázis struktúrája is bonyolódna. A 6.2.1. fejezetben látható modell egy felhasználót ír le, ilyenből a szervernek többet is kezelnie kellene.

A szerveroldali adatbázis nem merült fel valós lehetőségként, ugyan azon okok miatt, mint ahogy a tananyag tárolásához sem használtam a szervert.

6.3. Hirdetések az alkalmazásban

A fejlesztés során elkezdett érdekelni, hogy miként lehet hirdetéseket integrálni egy androidos alkalmazásba, ezért megvalósítottam ezt. Természetesen figyeltem arra, hogy a megjelenő hirdetések ne legyenek zavaróak és csak időnként jelenjenek meg.

A hirdetések megjelenítéséhez a *Google AdMob* saját androidos könyvtárát biztosít, amellyel megkönnyíti a fejlesztők dolgát. A programozónak annyi a dolga, hogy regisztrálja az alkalmazását az *AdMob* oldalán, ahol hirdetési kulcsokat kap. Ezután pedig az alkalmazás képernyő elrendezéseibe be kell szűrni egy hirdetés nézetet, úgy, ahogy egy egyszerű gombot vagy szövegnézetet illesztenénk be. A könyvtár elrejtí a következő nehézségeket:

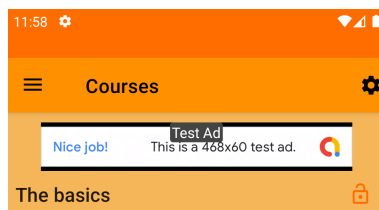
- Hálózati műveletek: honnan és hogyan kell letölteni a hirdetést.
- Személyre szabás: milyen hirdetés jelenjen meg az adott felhasználónak.
- Megjelenítés: kép megjelenítése, videó lejátszása. Annak kezelése, hogy a felhasználó eltünteti a hirdetést.

A fentiek figyelembe vételével a következő helyekre raktam hirdetéseket az alkalmazásban:

- Kurzus-, és fejezetválasztó képernyők: itt kis, úgynevezett *banner* hirdetések jelennek meg.
- Fejezet vagy feladat **bezárásakor**: itt 50% eséllyel jelenik meg egy egész képernyős, úgynevezett *interstitial* hirdetés.

Az *AdMob* által adott hirdetési kulcsok biztonsági szempontból kritikusak, ezért nem vittem fel őket a verziókövető rendszerbe sem, csak a saját fejlesztőkörnyezetemben vannak meg.

Fontos, hogy a valódi kulcsokat nem szabad használni a fejlesztés és tesztelés során, csakis a végleges, kiadott változatokban. Ennek oka, hogy az *AdMob* el akarja kerülni, hogy a szervereit felesleges terhelés érje fejlesztés vagy tesztelés alatt álló alkalmazásoktól. A programozónak azonban mindenképpen meg kell győződnie arról, hogy az általa elhelyezett hirdetések megfelelően működnek (megjelenik-e? jó helyen jelenik-e meg?). Az ilyen esetekre az *AdMob* teszt kulcsokat biztosít. Ezeket bármilyen céllal fel lehet használni, ilyenkor a valódi hirdetésekkel azonosan viselkedő, de teszt szövegeket megjelenítő "hirdetések" töltődnek be. Itt a kurzusokat listázó képernyő látszik, ahol betöltődött egy teszt hirdetés:

A hirdetési fiók tulajdonosa bevételhez jut, ha a felhasználók az éles hirdetések valamelyikére kattintanak. Megjegyzem, hogy mivel az alkalmazást eddig nagyon kevesen töltötték le, ezért az ebből származó bevételeim is igen csekélyek, havonta nagyjából 100 Forintot tesznek ki.

7. A ClipSync funkció

Az alkalmazás útmutatójában arra biztatom a felhasználót, hogy mindenképpen telepítsen fejlesztőkörnyezetet a számítógépére, ahol végigkövetheti a tananyagot (ehhez egy útmutatót is készítettem, ami a legelső fejezetben található). Ha valaki így használja az alkalmazást, annak nagyon hasznos lehet, ha a tananyagban lévő kódmintákat egyszerűen át tudja vinni a számítógépére, ahol azonnal beillesztheti őket fejlesztőkörnyezetbe.

Rövid kutatás után kiderült, hogy ilyen funkcionalitást biztosító programok vannak, még *Androidra* is és a legtöbb helyen *ClipSync* (*clipboard synchronization*, azaz vágólap szinkronizálás) néven szerepelnek. Az alkalmazás első verzióiban átirányítottam a felhasználót egy ilyen tudással rendelkező alkalmazáshoz. A fejlesztés során azonban, több okból fakadóan, úgy döntöttem, hogy ezt a funkciót beépítem az alkalmazásba. Ezek az okok a következők voltak:

- Úgy véltem, hogy a felhasználónak kényelmetlenséget okoz és nem ideális, ha az alkalmazás optimális használatához további alkalmazás letöltésére van szükség.
- Szerettem volna kipróbálni, hogy miként küldhetnek és fogadhatnak adatokat az alkalmazások *Androidon*, az eszköz *Bluetooth* kapcsolata segítségével.

Úgy határoztam, hogy két különböző módot is implementálok, amelyekkel meg lehet osztani a kódmintákat: egyet a *Bluetooth* segítségével, a másikat pedig hálózaton keresztül. Az alkalmazás önmagában azonban egyikhez sem elég, mivel ez csak küldeni tudja az adatokat. Kellett egy program, ami a számítógépen fut és képes fogadni az érkező szöveget, majd azt a vágólapra másolni. Ezt *ClipSync* szervernek neveztem el.

7.1. ClipSync szerver

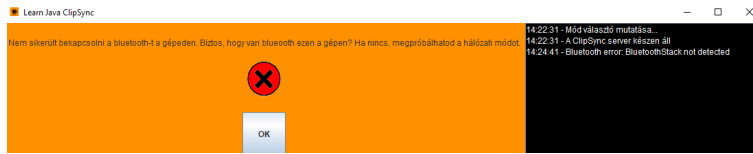
A "szerver" program azon a számítógépen fut, ahová az alkalmazásban kiválasztott kódmintáknak kerülniük kell. Minimális felhasználói felülettel rendelkezik, amit a *Java Swing* keretrendszerrel készítettem el, így platform független. Ahogy az alkalmazás, úgy ez is rendelkezik magyar és angol változattal is.

14. ábra. A mód választó és a *Bluetooth* képernyők, a szerver magyar változatából.

Természetesen előfordulhat, hogy a futtató számítógép nem alkalmas az adatok fogadására valamelyik módon (például nem rendelkezik *Bluetooth*-al). Ilyenkor hibaüzenet jelenik meg.

A szerver letöltési linkjét megjelenítettem az alkalmazáson belül, ahogyan az utasításokat is a beüzemelésére. Ezek megtalálhatóak a szerver weboldalon, ami *GitHub* segítségével van hostolva és a 16. ábrán látható *QR* kóddal érhető el.

15. ábra. *Bluetooth* hiba képernyő, a szerver magyar változatából.

16. ábra. *QR* kód, amivel elérhető a ClipSync szerver oldala. Ha a kód nem működne, lásd a lábjegyzetet⁵.

A felhasználó, érthető módon, vonakodhat attól, hogy számára ismeretlen forrásból letöltött programokat futtasson. Annak igazolására, hogy a program semmilyen káros kódot nem tartalmaz, nyílt forráskódúvá tettem. A forráskód szintén a fenti linkről érhető el.

7.2. Bluetooth mód

Az első lehetőség a kódminták megosztására a *Bluetooth*. Ennek használhatóságához több feltételnek is teljesülnie kell:

- Mind az androidos eszköz, mind a számítógép rendelkezik *Bluetooth*-al.
- A felhasználó megadja a szükséges engedélyeket (ezek az *Android* verziójától függően változnak).

Ha ezek teljesülnek, akkor elindulhat a párosítási folyamat, ami az alkalmazáson belülről levezényelhető. Természetesen, ha a két eszköz már korábban párosításra került, akkor erre a lépésre nincs szükség.

⁵A ClipSync szerver linkje: <https://github.com/Gtomika/learn-java-clipsync>

Amint a két eszköz párosítva van, és a felhasználó kiválasztotta a *Bluetooth* módot mind az alkalmazáson, mind a *ClipSync* szerveren belül, a kódminták mellett lévő másolás gombok küldik a minta tartalmát.

7.3. Hálózati mód

Ezt a módot alternatívaként vezettem be azoknak, akik nem kívánnak végigmenni a nehézkes *Bluetooth* párosításon, vagy nem áll rendelkezésükre *Bluetooth* valamelyik eszközön. A következő feltételek mellett használható:

- Az androidos eszköz és a számítógép ugyanazon a helyi hálózaton vannak.
- Az androidos eszköz nem mobil *HotSpot*, azaz nem osztja meg a saját internetét. Nem sikerült kiderítenem, hogy ez miért okoz gondot, de szerencsére a felhasználóknak csak kis százaléka használja így az eszközét.

A megvalósítás igen egyszerű, az alkalmazás szórt üzenetet (*broadcast*-ot) küld a helyi hálózatra, amit a szerver figyel. Ha olyan adatot kap, ami az alkalmazástól jött, akkor arra válaszol. Az alkalmazás attól függően értesíti a felhasználót, hogy ez a válasz megjött-e egy bizonyos időn belül.

8. A játszótér funkció

Mivel az alkalmazás a programozásról szól, szerettem volna egy olyan lehetőséget beépíteni, ahol a felhasználó az alkalmazáson belül készíthet egyszerűbb Java programokat, és azokat futtatni is tudja. Ennek a *Játszótér* nevet adtam (angol változatban *Playground*). Már az elejétől fogva tudtam, hogy ez jelentős feladat lesz, ahol nehézséget főleg ez a két dolog fogja okozni:

- Dinamikusan szerkeszthető kód minta, ami formázottan jelenik meg.
- A kód futtatása, és a kimenet, vagy a hibák megjelenítése.

8.1. Dinamikusan formázott kód

A célom az volt, hogy olyan kódot jelenítsek meg, ami kinézetében megegyezik a fejezetekben és feladatokban látható statikus kódmintákkal (5.5), és az úgynevezett interaktív kódmintákkal (5.6), de teljes mértékben szerkeszthető.

A 5.5. fejezetben leírtam, hogy a tananyagban lévő kódmintákat egy erre célra készült, főleg reguláris kifejezéseket használó program segítségével formáztam meg, majd a tananyagot alkotó *XML* fájlokba már a formázott kód került. Ez a megközelítés nem kivitelezhető a *Játszótér* esetén, mert a lehetséges kódminták száma végtelen.

A probléma megoldására a már meglévő formázó programot használtam, amit kisebb módosításokkal beépítettem az alkalmazásba. Ezt nagyban segítette, hogy mind az alkalmazás, mind a formázó program azonos nyelven, *Java*-ban íródtak. A kód formázása így már dinamikusan megoldható, és minden esetben újra fog futni, ha a felhasználó szerkeszti a tartalmát. Ezt persze optimalizálásnak vettem alá, mivel a formázás viszonylag hosszú folyamat. Az alkalmazás megvárja, amíg a felhasználó már nem gépel, és csak utána indít formázást.

A 17. ábra mutatja a szerkesztőfelületet. Ahogy a képen is látszik, több forrásfájl is támogatott, ezek közül mindig a kiválasztott jelenik meg.

17. ábra. Kód szerkesztése az alkalmazás angol változatában.

Ahhoz, hogy az induláskor ne kelljen túl sokat gépelni, sablonokat készítettem. Például a *Main.java* "fájl" alpból tartalmazni fogja az osztály

deklarációt, és azon belül a főmetódust. Az alkalmazás menti a megírt kódot, és az a játszótér újbóli megnyitása esetén be fog tölteni.

8.2. Futtatás

Több lehetőséget is számba vettem, hogy miként lehetne a megírt kódot lefuttatni.

1. Futtatás helyben, az *Android* eszközön.
2. Szerver alkalmazás készítése, ami megkapja a kódot és futtatja, majd az eredményt visszaküldi.
3. Már létező *API* használata.

Először az első lehetőséget szerettem volna megvalósítani, mivel ez nem igényel internetkapcsolatot és költségekkel sem jár, mert nem kell szervert fenntartani, vagy fizetni bármilyen *API* használatáért. Ezt azonban nem tudtam megvalósítani. Több fórumon való konzultáció után kiderült, hogy szinte lehetetlen *Java* kódot fordítani és futtatni *Android* eszközön. Találtam ugyan olyan alkalmazást a *Play* áruházban, ami képes erre, de nem tudtam megfejteni, hogy hogyan működik.

Ezután saját szerver alkalmazásban gondolkodtam. *Spring Boot* alapú szervert szerettem volna, mivel ez *Java*-ban íródik és a *Java* viszonylag jó felületet biztosít fordításra és futtatásra, a *java.lang.Compiler* osztály segítségével (ez sajnos *Android*-on nem csinál semmit). Kiderült azonban, hogy ilyen szerver készítése nehezebb, mint vártam. Ki kell dolgozni, hogy hol hozza létre a kapott forrásfájlokat, úgy, hogy akár egyszerre több futtatási kérés is érkezhessen.

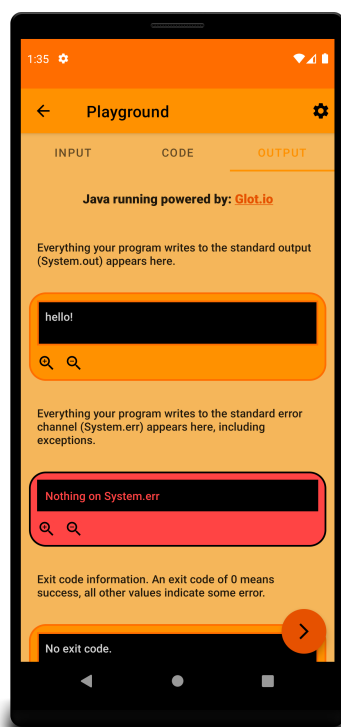
Továbbá komoly biztonsági kockázat is van, ugyanis a felhasználó lényegében bármilyen kódot küldhet, ami aztán a szerveren fut majd. Ennek kivédésére a *java.lang.SecurityManager* osztály használatát terveztem, amivel meg lehet akadályozni a fájl írást vagy a hálózati hívásokat.

A saját szerver tervezése közben felmerült sok nehézség miatt úgy döntöttem, hogy már létező *API*-t keresek, ami tud *Java* fordítást és futtatást készíteni. Meglepetésemre találtam ingyenes és nyílt forráskódú futtató *API*-t, ez a *Glut.io*⁶. A dolgozat írásakor az alkalmazás ezt használja a futtatásra,

⁶A *Glut.io* itt érhető el: <https://glut.io/>

azonban a jövőben ez lehet, hogy megváltozik. A *Glott.io*-nál ugyan nincsenek időbeli vagy mennyiségi korlátok, de elképzelhető, hogy tiltana, ha túl sok hívás érkezik az alkalmazástól.

Megjegyzem, hogy a *Glott.io* a saját szerver legtöbb problémáját elegáns módon, *Docker* konténerek használatával hidalja át. A jövőben, ha mégis saját szerver mellett döntök, én is ezt a módszert fogom alkalmazni.

18. ábra. Az eredményablak, miután futtattuk a 17. ábrán látható kódot.

A 18. ábrán látható a futtatás eredménye. Bemenet megadására is lehetőség van, ami standard inputra (*System.in*) fog kerülni, ez a 17. és a 18. ábrák bal felső sarkában látható *Input* rész kiválasztásával tehető meg.

9. Tesztelés

A tesztelés minden komoly szoftver fejlesztési folyamatának része. A teszteknek sok fajtája van, ezeket érdemes módszeresen végezni.

Az Android alkalmazások tesztelése jellemzően két teszt típussal történik, ezek az egységtesztek és az instrumentális tesztek. A továbbiakban részletesen írok ezekről és hogy az alkalmazás mely részeit teszteltem velük.

9.1. Egységtesztek

Az egységtesztelés olyan alacsony szintű, fehérdobozos módszer, amellyel jellemzően a kód kis egységei, például metódusok tesztelhetők. Majdnem minden tesztelési folyamatnak a részei, általában ezekből van a legtöbb egy tesztbázisban.

Az egységteszt mindig elszigetelten fut, a keretrendszer csakis azt a metódust fogja futtatni, amire az adott teszt vonatkozik, majd az eredményt ellenőrzi. Az ellenőrzés feltételekkel (*assertion*) történik, például változókra és logikai kifejezésekre adhatunk meg feltételeket.

Android esetén az egységtesztek a fejlesztő számítógépén futnak, nem pedig a mobil eszközön, vagy emulátoron. Ez lényegében azt jelenti, hogy tisztán *Java* kódot tesztelhetünk így, de olyat ami az Android fejlesztőcsomagból tartalmaz hívásokat már nem. Ebből következik, hogy az alkalmazáshoz sem férünk hozzá tesztelés közben.

Ez jelentős limitáció, de azért egy Android alkalmazásnak is vannak olyan részei, amely tisztán *Java* kódot tartalmaznak és ezek tesztelésére az egységtesztek a legalkalmasabbak. A dolgozat témáját alkotó alkalmazás tesztelésekor is használtam egységteszteket, azonban elég keveset, ennek oka éppen a fent említett korlátozás. Az általam kigondolt tesztesetek nagy részéhez ugyanis szükség van a futó alkalmazásra.

A kód formázásának tesztelésekor például jól tudtam alkalmazni az egységteszteket. Ahogy azt a 5.5. és a 8.1. fejezetekben kifejtettem, az alkalmazás képes a kódminták formázott megjelenítésére. A formázást végző kód reguláris kifejezéseken alapul, nem használ semmit az Android fejlesztőcsomagból ezért egységtesztekkel is tesztelhető.

Vegyük például a következő egyszerű utasítást, amit formázni szeretnénk:

```
String s;
```

A 5.5. fejezetben megadott formázási szabályok alapján itt egyedül a *String* osztálynévnek kell kijelölést kapnia, ezért a formázott kódnak a következőképpen kell kinéznie (a konkrét színértéket az egyszerűség kedvéért nem mutatom):

```
<font color=...>String</font> s;
```

Ha tehát ismerjük az eredeti és a formázott kódot, ebből egyszerűen kapunk egy tesztesetet, ami egységtesztként megvalósítható (a *Java* kód egységteszteléséhez általában használt *JUnit* keretrendszerrel):

```

@Test
public void testClassFormatting() {
    String unformatted = "String s;";
    String formatted = formatter.formatContent(unformatted);
    assertEquals("...", formatted);
}

```

Az *assertEquals* egyenlőség feltételt definiál, az első paraméter természetesen az elvárt, helyesen formázott kód, ami a formázó által adott eredménnyel lesz összehasonlítva (második paraméter).

9.2. Instrumentális tesztek

Az instrumentális tesztek adják a megoldást az egységtesztek korlátjaira. Egy instrumentális teszt lényegében "egységteszt", de fontos különbség, hogy ezek Android eszközön (vagy emulátoron) futnak, és a keretrendszer minden teszt előtt elindítja az alkalmazásunkat. Ennek eredményeképpen itt már teljes körűen tesztelhetjük az alkalmazást, hozzáférünk az Android fejlesztői csomag osztályaihoz és az operációs rendszerhez is intézhetünk hívásokat.

Az instrumentális tesztek futtatása is a *JUnit* feladata, de ez önmagában nem elég, még két teszt keretrendszerre is szükség van:

- *Espresso*: képes minden teszteset előtt a megfelelő helyen elindítani az alkalmazást (majd utána bezárni). A felhasználói felületre is hatni lehet vele, feltételeket lehet megfogalmazni a felület állapotára (lásd 9.3).
- *UI Automator*: nem az alkalmazást, hanem más alkalmazásokat és az Android rendszert irányíthatjuk és ellenőrizhetjük vele tesztek közben. Akkor hasznos, ha egy teszteset eredménye nem az alkalmazáson belül van (például azt szeretnénk tesztelni, hogy megjelent-e egy értesítés).

Az instrumentális teszt lehet fehérdobozos és feketedobozos is. Előbbire itt fogok példát adni, az utóbbira pedig a 9.3. fejezetben.

Ahhoz, hogy az itt következő tesztesetet az olvasó teljes mértékben megértse, pár mondatot írnom kell bizonyos Androidos koncepciókról. Az első az alkalmazáshoz tartozó *preferenciák* fogalma. Ez egyszerű kulcs-érték párokat jelent, lényegében egy szótár adatstruktúra, ahol a kulcsok szövegek, az értékek pedig akármilyen primitív típusok lehetnek. Egy ilyen (kezdetben üres)

preferencia szótár minden alkalmazásnak biztosított. Azok a kulcs-érték párok, amiket az alkalmazás ebbe beletak megmaradnak az újraindítások között is.

Fejlesztésnél gyakori követelmény, hogy tudjuk, mikor indul legelőször az alkalmazás. Ilyenkor általában különféle inicializálásokat kell elvégezni. Ezt a preferenciák segítségével a legegyszerűbb megoldani. Definiálunk egy kulcsot, például *FIRST_START* néven. Az alkalmazás minden induláskor megnézi, hogy ez a kulcs benne van-e a preferenciákban. Ha még nincs, akkor tudjuk, hogy most indul először, futtathatjuk az inicializáló kódot, majd végül beletesszük a kulcsot a preferenciák közé. Ha a kulcs már jelen van, akkor az alkalmazás már nem az első alkalommal indul.

Ezt a módszert én is használtam, a működését pedig egy instrumentális teszt segítségével ellenőriztem. A teszt elindítja az alkalmazást, majd pedig egy feltételt fogalmaz meg arra, hogy a preferenciák már tartalmazzák az első indítást jelölő kulcsot. Látható, hogy ez fehérdobozos teszt, mivel ismernünk kell hozzá a forráskódban lévő első indítás kulcs nevét. A teszt kódja (vázlatosan) itt látható:

```
@Test
```

```
public void testFirstStartPreference() {  
    //preferenciák megszerése a 'prefs' változóba  
    ...  
    //feltétel a kulcs meglétére  
    assertTrue( prefs.contains("FIRST_START") );  
}
```

A fent említett *Espresso* keretrendszer fog arról gondoskodni, hogy a tesztet előtt elindul az alkalmazás. Látható, hogy a feltétel megadásához itt még a *JUnit* is elegendő.

9.3. Felhasználói felület tesztek

A felhasználói felület (*UI*) tesztek olyan instrumentális tesztek, ahol az alkalmazással kizárólag a felhasználói felület segítségével kommunikálunk, és a tesztet helyességét is a felület állapota adja meg. Ezzel nagyon jól lehet felhasználói interakciókat tesztelni, olyanokat mint "ha a felhasználó megnyomja az *X* gombot, jelenjen meg az *Y* szöveg". Ezek alapvetően feketedobozos tesztek, mivel az alkalmazással csakis a felhasználói felület segítségével beszélhetünk, mintha egy felhasználó használná. Ennek ellenére fehérdobozos

elemek is vannak benne, mert a felület elemeinek beazonosításához általában a forráskódban definiált azonosítókat használunk.

Az ilyen tesztek írásához már erősen ki kell használni az *Espresso* által nyújtott lehetőségeket. Most példaként bemutatok néhány ilyen tesztet, melyeket az alkalmazás tesztbázisából vettem ki. Az első példa a vizsga képernyőhöz tartozik. Ezen a képernyőn van egy "befejezés" gomb, amivel a felhasználó lezárhatja a vizsgát (ennek a gombnak az azonosítója *finish_button*). Előtte azonban megjelenik egy megerősítő dialógus ablak, ami megkérdezi a felhasználótól, hogy biztosan befejezi-e a kitöltést. A megjelenő szövegkonstans neve *confirm_finish_exam*. Ismerve az elvárt viselkedést, erre felhasználói felület tesztet írhatunk. A keretrendszer fog arról gondoskodni, hogy a teszt futása előtt megnyílik az alkalmazás megfelelő része (jelen esetben a vizsga képernyő).

```
@Test
```

```
public void testConfirmDialog() {  
    //a befejező gomb megnyomása  
    onView(withId(R.id.finish_button)).perform(click());  
    //felétel arra, hogy látszik elem a megerősítő szöveggel  
    onView(withText(R.string.confirm_finish_exam))  
        .check(matches(isDisplayed()));  
}
```

Ebből a tesztesetből az *Espresso* által nyújtott lehetőségek is jól látszanak. Be tudunk azonosítani egy elemet (vagy egyszerre többet) a felhasználói felületről, az azonosítója (*withId*), az általa megjelenített szöveg (*withText*) és még sok más alapján is.

Amikor megvan az elem, akkor azon műveletet végezhetünk (*perform*), ebben a tesztesetben például egy kattintást szimuláltam a vizsga befejező gombon. Továbbá beazonosított elemre feltételt is definiálhatunk (*matches*). Ebben a tesztesetben az *isDisplayed* feltételt tettem, ami akkor teljesül, ha az elem éppen megjelenik a képernyőn. Természetesen az itt látottakon kívül az *Espresso* még sokféle műveletet és feltételt definiál.

Érdekes egy-egy teszteset rendelni a felhasználó minden egyes döntéséhez. A fenti példához két döntés kapcsolódik: a felhasználó a megerősíti, hogy befejezi a vizsgát, vagy visszakozik. Ezt a két döntést a megjelenő dialógusablak megfelelő gombjainak megnyomásával (szintén a *perform* segítségével) lehet szimulálni. Ezeket a teszteseteket meg is valósítottam, és a vizsga ered-

ményét megjelenítő nézetre tettem feltételt. Ha felhasználó megerősíti, a befejezést, akkor a feltétel az, hogy ez a nézet látszódik (*isDisplayed*), ha pedig visszakozik, akkor az elvárt viselkedés, hogy az eredménynézet nem jelenik meg (erre is van beépített feltétel, *isNotDisplayed*).

Az eddig bemutatott instrumentális tesztek az egyszerűbbek közé tartoznak. A gyakorlatban a tesztek általában több felhasználói interakció szimulálásából, és több feltétel megadásából állnak. Ilyen összetett teszt például az, amit a vizsga folyamat teljes ellenőrzésére készítettem. Ez a teszt megnyit egy próba vizsgát, ami minden kérdéstípusból tartalmaz néhányat, fix sorrendben. Az *Espresso* keretrendszer segítségével a tesztet úgy programoztam, hogy az összes kérdésre adja meg a helyes választ, majd zárja le a vizsgát. A folyamat során több feltételt is ellenőrzök, például, hogy sikeresen befejeződött-e a vizsga, és hogy maximális pontszám lett-e megadva. A teszt futásáról videót is készítettem, ahol látszik, hogy a keretrendszer emberfeletti sebességgel kitölti a próbavizsgát, majd megkapja rá a legmagasabb pontszámot. A videóért lásd a 19. ábrát.

19. ábra. *QR* kód, amivel megnézhető egy instrumentális teszt. Ha a kód nem működne, lásd a lábjegyzetet⁸.

Az instrumentális tesztek egyik alapelve, hogy ne rendelkezzenek külső függőséggel. Külső függőségről akkor beszélünk, ha például a tesztet hívást intéz egy szerver felé, és a sikerhez a szerver válaszára is szükség van. Ilyen tesztek esetén az ajánlás az, hogy szimuláljuk (*mock*-oljuk) a külső függőséget úgy, hogy a válasz biztos megérkezik. Ehhez az ajánláshoz én is igyekeztem tartani magamat a tesztek írása közben. Például azoknál a teszteseteknél,

⁸Az instrumentális teszt videó linkje: <https://youtu.be/4YkIOqD0FVg>

amiknek része volt kód futtatása (*Játszótér* funkció, lásd 8. rész) a külső *API* hívásokat helyettesítettem olyanokkal, amik mindig válaszolnak.

Ennek ellenére néhány esetben nem tudtam elkerülni a külső függőséget. Ilyek voltak például azok a tesztek, amikkel az alkalmazás és *ClipSync* szerver (lásd 7. fejezet) együttműködését ellenőriztem. Ezek sikeres futásához értelemszerűen kell, hogy egy közeli számítógépen fusson a *ClipSync* szerver.

Az alkalmazás minden képernyőjéhez (Android esetén ezeket *activity*-nek nevezik) írtam instrumentális teszteket. Egyes esetekben egy képernyőhöz túl sok funkcionalitás tartozott, ilyenkor ezt szétbontottam kisebb részekre (ezek neve *fragmens*) és a teszteket is eszerint csoportosítottam. Az összesítést a 2. táblázat mutatja.

Képernyő	Tesztesetek
Kezdőképernyő	13
Beállítások	9
Fejezet/feladat/vizsga választó	10
Fejezet mutató	13
Feladat mutató	6
Vizsga mutató	24
ClipSync	13*
Játszótér (bemenet fragmens)	7
Játszótér (kód fragmens)	12
Játszótér (kimenet fragmens, futtatás)	10
Összesen 177 teszt.	

* Külső függőséggel rendelkező teszteket tartalmaz.

2. táblázat. Az instrumentális tesztek felbontása képernyőnként.

10. Összefoglaló

A 2. fejezetben leírtam, hogy mit szeretnék megvalósítani a dolgozat tárgyát képező alkalmazásban. A megadott célok közül a legtöbbet sikerült teljesíteni, ahogy az olvasható a tananyagról és az alkalmazás felépítéséről szóló fejezetekben.

Bizonyos célokat azonban nem sikerült megvalósítani, általában időhiány vagy a technikai tudásom nem elégséges szintje miatt. Más célok androidos

alkalmazás esetén eleve irreálisak voltak, csak ezt a fejlesztés kezdetén még nem tudtam.

Például a célkitűzések közt szerepel, hogy az alkalmazásnak minden méretű képernyőn igényesen kell kinéznie. Ezt csak kis képernyőkre tudtam elérni (okostelefonokra), nagyobb méretű eszközökre (táblagépekre) nem. Ennek standard módja az lett volna, ha táblagépekre külön képernyő elrendezéseket definiálok, ez azonban idő hiányában nem történt meg.

Szerettem volna megfelelően átnézni a tananyagot, hogy megtaláljak benne minden elírást, nyelvtani, vagy a fordítás során keletkezett hibát és egyéb inkonzisztenciákat. Ez azonban nem sikerült elég alaposan, a tananyagban továbbra is előfordulhatnak pontatlanságok.

Ennek ellenére úgy gondolom, hogy használható és igényes programot (igazából programokat) sikerült készítenem, amely segíti a felhasználót a *Java* nyelv megértésében, mindez két nyelven is elérhető. Biztatom a tisztelt Olvasót, hogy amennyiben rendelkezik androidos okos eszközzel, győződjön meg erről maga. Az alkalmazás telepíthető a 1. ábrán látható *QR* kód segítségével.

A teljes forráskód nyilvánosan elérhető a *GitHub*-on:

<https://github.com/Gtomika/learn-java>

Természetesen az érzékeny adatok, mint például *API* kulcsok, vagy hirdetési azonosítók nem nyilvánosak, de az alkalmazás egy változata ezek nélkül is lefordítható, azonban itt egyes funkciók nem úgy fognak működni, ahogy az a *Play* áruházban megjelent teljes verzióban látható.

Használt segédanyagok

- [1] Hivatalos Android dokumentáció, *Google*, <https://developer.android.com/docs/>
- [2] Head First Android Development: A Brain-Friendly Guide 2nd Edition, *Dawn Griffiths, David Griffiths*, 2017